

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru o pošiljanju na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam poiz, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta šte. 5. — Rokopisni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta šte. 5. — Vseprejema naročnina, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petstovrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Ne zapre reklamacije to poštne proste.

Današnja številka obsega 10 strani in Gospodarske Novice.

O ptujskih Nemcih.

Bratje se med seboj najbolj poznajo. Zato je zanimivo izvedeti, kako Nemci sami sodijo o svojih ptujskih brateh. Izvemo pa to iz govora, ki ga je imel dne 23. oktobra 1913 ptujski poslanec Malik v državnem zborniku. Opisoval je razmere med Nemci samimi v Ptuj. Samoumevno je, da nima naša stranka nič skupnega z vsenemškim Malikom, kar pa nas ne moti, da bi ne prinesli po tesnopisnem zapisniku poslanske zbornice nekaj odlomkov iz Malikovega govora, v katerem opisuje ptujske nemške razmere.

Strašili, njih krème in šnopsbutike.

O rodbini Strašilov, ki igra tudi v štajerčijanskem gibanju ptujskega okraja veliko vlogo, je Malik izpovedal:

„Tu imamo rodbino, katera razume, da vleče največjo korist iz svojih častnih in zaupnih mest in se bogati. Ta rodbina poseduje te-le koncesije: Ptuj, desni breg, gostilna „pri jeleni“; gostilna nekdanj Grile pri Sv. Roku; gostilna „Pri belem križu“; Ptuj, levi breg, gostilna, nekdanj pivovarna, Kolodvorska ulica; gostilna „Pri pivotoču“ v ulici Ogrska vrata; gostilna na lenti, prej Bruner; gostilna „Pri solncu“, Bavarska ulica; šnopsarija v ulici Ogrska vrata; nadalje po eno gostilno v Zetalah, v Mariboru in Građu. — Gospodje, mislim, da je to prav lepo število koncesij in da je to zelo prilična rodbina. (Medklji.)“

Ornik in njegov sin.

„Toda s tem še ni končano, gospoda moja, ta družba zna skrbeti tudi za svojo bodočnost.“

Tako bi se naj ob Dravi gradila velika elektrarna, dravska voda bi se naj izrabila. Dosedaj se je sin tega gospoda, tega, ki vse dela... (Poslanec Resel: Kako mu je ime?) Inženir Josip Ornik (Poslanec Resel: Vi menite očeta?) Ne, ampak sina. Oče je seveda tudi Ornik. Sin se je dosedaj udeleževal dela v narodno-obrambni družbi. Sedaj pa naenkrat nima več časa. Za ravnatelja te elektrarne je seveda določen Ptujčan in ta je mnogozaslужni, razumljivi sin svojega mnogozaslужnega, razumljivega očeta, ptujskega župana Ornika. In na ta način se nadaljuje.“

Letalni stroj.

(Profesor dr. Josip Demšar).

Atenskem umetniku Dedalu je Minos, kralj na Kreti, naročil, naj mu sezida velikansko poslopje, labirint. Ko je bil labirint gotov, je dal kralj iz sovražstva do Atencev zapreti vanj Dedala in njegovega sina Ikarja. Atenca bi bila morala gladi umreti. Toda prebrisani umetnik si je dal pomagati. Ko je zidal labirint, je iz previdnosti napravil v zgornjem nadstropju skrivno okno, za katero Minos ni vedel. Sedaj pa naredi sebi in sinu peruti iz ptičjega perja in voska ter zleti skozi skrivno okno iz palače proti morju. — Mlademu Ikarju je bilo letanje po zraku neizmerno všeč. Dvigal se je vedno višje. Oče ga je opominjal, naj bo previden, toda zaman; sina se je polotila vesela razposajenost. Kar prileti Ikar preblizu soncu, na perutih se stopi vosek in neprevidni mladenič pade v morje ter utone. Dedal pa se srečno reši v Sicilijo.

Nekaj tisoč let po dogodkih, o katerih govori grška pravljica, so razni možje res začeli poizkušati, kako bi se dalo splavati po zraku. Tako so v 18. stoletju izdelali velikega ptiča, kateremu so dali ob straneh peruti iz pravega ptičjega perja. Ptič je bil tako velik, da je bilo v njem prostora za več mož, ki naj bi mahali s peruti. Vendar ptiča niso mogli spraviti kvišku; vsaj poročila, ki popisujejo ta čudoviti stvar, ne povedo o letanju ničesar. Proti koncu istega stoletja je z letanjem po zraku obujal veliko pozornost mlad francoski ključavničar Besmer. Za letanje se je posluževal dveh drog, ki sta imela na vsakem koncu po eno perut. Droga si je Besmer pritrdil na rame in ju je privezal tudi na noge. Mahal je pa s peruti tako, da je ob istem času dvignil levi prednji ter desni zadnji del drog in narobe. Tako

Blanke, Ornikov zet.

„In potem se še pridružuje drugi član te (Ornikove) rodbine, na primer gospod zet Blanke; ta izdeluje za šole, zavode, hranilnice in za občino tiskovine za velikanske cene, za cene, o katerih se je govorilo že tudi v časnikih. V socialno-demokratskem časniku „Arbeiterwille“ se nahaja n. pr. sledeče vprašanje na Ornika:

Ali je res, da Vaš zet, občinski oče Blanke, prodaja za mestne šole vse knjige in učila in nadalje vse tiskovine za občino, in sicer tako drago, da je tiskovin več kot treba, torej v izobilju, na razpolago (Čujte, čujte!) To so tako majhni spomini. Toda ne samo v nasprotnih listih se tako piše, temveč tudi v narodnih. Tukaj imamo narodni list z dne 24. februarja 1912, v katerem stoji (se čita):

„Dne 13. februarja je izšel v založbi njegovega (Ornikovega) zeta Blanke letak, — mimogrede bodi omenjeno, da je Blanke edini prodajalec za neverjetno visoke cene vseh tiskovin in papirnih potrebščin za občino, za šole, zavode, plinaro, žago, pralnico, hranilnico — v katerem je vse polno surovega zmerjanja in napihnjenega govorjenja, a kajpada nobenega stvarnega odgovora na očitke, ki so se dvignili proti občinski upravi.“

Tako govori in sodi Nemeec o ptujskih Nemcih! To torej ni „farška“ ali „prvaška“ sodba, ampak prava in pravcata nemška sodba. Štajerčijanci dajo veliko na vse, kar je nemškega, naj si torej tudi to nemško sodbo o svojih voditeljih stranijo za ogledalom.

Državni zbor.

Pretekli teden je poslanska zbornica samo dva dni, sredo in četrtek, zborovala. Potem pa je prekinila svoja posvetovanja do torka, 11. t. m. do 3. ure popoldne. To se je zgodilo na izrečno željo Rusinov in Poljakov, katerih voditelji so se peljali v Lvov, da se tam s svojimi tovariši deželnimi poslanci in s cesarskim namestnikom nadalje pogajajo zaradi novega volilnega reda.

Težava pogajanj ne obstoji v razmerju do Rusinov, ampak poljske stranke same se ne morejo zediniti, kak volilni red bi predložili Rusinom. Liberalna skupina poljskih strank, to je liberalno-demokratska (voditelj dr. Leo), krakovsko-konzervativna (German) in liberalno-ljudska stranka (Stapinski), hoče

židovskim volilem na škodo krščanskih zasigurati v volilnem redu več poslancev, krščanska skupina pa, obstoječa iz samostalne stranke (voditelj dr. Kozlovski), iz centroma (Abrahamovič) in ljudske zveze (dr. Glombinski) pa se temu z vso silo upira. Na svoji strani ima krščanska stranka šole in večino poslancev, liberalna pa močnejše kričaje in neštevilno židovskih časnikov. Dosedaj, ko to pišemo, se obe skupini poljskih strank še nista mogli zediniti.

Vse se vpraša, kaj bo, ako se v Galiciji ne doseže sporazumljenja med Poljaki samimi in na podlagi tega med Poljaki in Rusini? Potem so Rusini primorani, da v državnem zboru obstruirajo dalje. To je jasno. Vlada bo pa na to s pomočjo večinskih strank skušala streti rusinsko obstrukcijo. Ako se ji to ne posreči ali ako sploh ne zaupa, da so večinske stranke za kaj takega sposobne, potem bo zatvorila poslansko zbornico in bo do gotovega časa vladala s pomočjo proslulega § 14 sama dalje.

Zgodi se pa lahko tudi drugače. Ni izključeno, da se postavi vlada ob stran Rusinov proti Poljakom. Med letošnjimi balkanskimi nemiri se je namreč veliko sanjalo na Poljskem o obnovitvi starega poljskega kraljestva. To se jim je na visokem mestu zelo zamerilo, dočim so bili visoki in merodajni gospodje z Rusini zelo zadovoljni, ker so Rusini nespravljivi sovražniki Rusov in ruskega carstva ter vsled tega udani Avstriji kakor malokateri drug narod. Ako torej vlada potegne z Rusini v slučaju, da se ne doseže sporazumljenja, potem bo rekla vlada Rusinom: Bodite mi v državnem zboru pridni in mirni, pustite mi moj davčni načrt, zato pa vam razbijem po češkem uroku samoupravo Galicije; razpustila bom deželni zbor in deželni odbor, upostavila vladno komisijo in na čelu te komisije ne civilnega, ampak vojaškega cesarskega namestnika, generala!

Mogoče je torej, da se doseže sporazumljenje. Potem je vse dobro. Če se to ne zgodi, pa je to-le mogoče: ali se stere rusinska obstrukcija v zbornici, potem gre mlin naprej; ali se ne stere ali noče streti, potem se mlin zapre; ali pa se kaznuje nepokorne Poljake, potem bo državni zbor zboroval naprej, v Galicijo pa pride — general. S tem so naši čitatelji na bodoče dogodke za vse slučaje pripravljeni.

Ponavljamo pa, da vse te zmešnjave in težave izvirajo iz tega, ker v Avstriji nasproti majhnim narodom ni pravice. Vsem narodom enakopravnost in v Avstriji bo mir in red.

sicer o vseh vetrovnih zakonih izvrstno poučen, ki pa še nikdar ni vodil ladje. Da more kdo spretno in varno voditi ladjo, za to mu je treba primernih priprav, ravno tako mu je pa treba tudi dolgotrajne vaje, da brez posebnega premišljevanja že kar čuti, kdaj ni vse v redu. Tudi pri drsanju je nekaj podobnega. Z drsalicami iti po ledu ni nič posebnega, mala umetnost pa je že, vsak hip se zdaj in zdaj tako gibati, da ostane telo v ravnotežju. Te spretnosti človek ne dobi s samim opazovanjem; treba mu je za to vstrajne vaje. In tukaj je glede letanja po zraku največja težava. Ptiči se vzdriže v zrak, ker imajo izvrstno razvit čut za ravnotežje; ta čut si more človek pridobiti le z vajo, vaditi se pa skoro ne more začeti v letanju, če že ne zna vsak hip ohraniti ravnotežja. Da bi torej človek mogel začeti letati po zraku, bi moral ta tokorek že znati.

Prve težave pri letanju po zraku je precej uspešno premagal berlinski inženir Lilienthal. Napravil si je peruti, ki so od enega konca do drugega merele 7 m. Sam je tičal v obroču, ob katerem so bile peruti pritrdene. S to napravo se je spuščal Lilienthal s pobočij raznih hribov na tla, toda le pri slabem vetru; pri močnem vetru si ni upal leteti po zraku; močan veter bi ga bil lahko nepričakovano zadel na peruti od zgoraj in ga vrgel ob tla. Dvigniti se Lilienthal s svojo napravo ni mislil, vendar ga je ugoden veter nekaterikrat dvignil nad mesto, s katerega se je spustil v nižavo. Pri letanju je bil Lilienthal prav previden, vendar so ga njegovi poizkusi stali življenje. Nekoč je med letanjem z največjo silo priletel na tla. K sreči pa ga je vrglo v močvirje, ki je bilo tako mehko, da se je le neznatno poškodoval. L. 1896. je pa blizu Berlina z velike višočine padel na trda tla. Zlomil si je hrbtenico in je kmalu nato umrl. Nekaj dni pred smrtjo je še med učenjaki predaval o tem, kako se mu je v zadnjem času posrečilo izboljšati svo-